

УДК [811.161.2]:[37.091.33-027.22]

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/100-29>**Ірина ОНИЩЕНКО,***orcid.org/0000-0003-0672-0570*

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри початкової освіти

Криворізького державного педагогічного університету

(Кривий Ріг, Україна) *irina_onischenko@ukr.net*

УКРАЇНСЬКА МОВА В ПРОФЕСІЙНОМУ КОНТЕКСТІ: ФОРМУВАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Статтю присвячено дослідженню ролі української мови як основи професійної комунікації та ключового чинника формування мовно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Обґрунтовано авторське розуміння мовно-комунікативної компетентності як інтегративної, багатокомпонентної й динамічної характеристики особистості, що поєднує мовні знання, комунікативні вміння, професійно значущі якості та здатність ефективно застосовувати їх у різних комунікативних ситуаціях. Виокремлено основні структурні компоненти мовно-комунікативної компетентності: мовний, комунікативний, соціокультурний, прагматичний, стратегічний; розкрито їх значення для забезпечення якісної професійної взаємодії. Особливу увагу приділено ролі української мови як фундаментального засобу професійної комунікації, чинника формування мовленнєвої культури та ефективної взаємодії в різних сферах діяльності. З'ясовано, що формування мовно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців має здійснюватися на засадах компетентнісного, діяльнісного та практикоорієнтованого підходів. Визначено сприятливі педагогічні умови формування мовно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців, схарактеризовано ефективні методи і технології, обґрунтовано доцільність інтеграції мовної підготовки з майбутньою професійною діяльністю. Доведено, що високий рівень володіння українською мовою сприяє чіткому й аргументованому висловленню думок, дотриманню норм мовленнєвого етикету, продуктивному використанню фахової термінології та успішному розв'язанню професійних завдань. Зроблено висновок, що сформована мовно-комунікативна компетентність є необхідною передумовою професійної успішності, конкурентоспроможності та ефективною професійної взаємодії, а її розвиток має здійснюватися безперервно й системно відповідно до сучасних суспільних і професійних викликів.

Ключові слова: українська мова, мовно-комунікативна компетентність, професійне спілкування, професійна комунікація, мовленнєва культура, компетентнісний підхід, професійна підготовка.

Iryna ONYSHCHENKO,*orcid.org/0000-0003-0672-0570*

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Primary Education

Kryvyi Rih State Pedagogical University

(Kryvyi Rih, Ukraine) *irina_onischenko@ukr.net*

UKRAINIAN LANGUAGE IN THE PROFESSIONAL CONTEXT: DEVELOPING LINGUISTIC AND COMMUNICATIVE COMPETENCE

The article explores the role of the Ukrainian language as the foundation of professional communication and a key factor in the development of the language and communicative competence of future specialists. The author proposes an original interpretation of language and communicative competence as an integrative, multidimensional, and dynamic characteristic of an individual that combines linguistic knowledge, communicative skills, professionally significant qualities, and the ability to apply them effectively in various communicative situations. The study identifies the principal structural components of language and communicative competence—linguistic, communicative, sociocultural, pragmatic, and strategic—and reveals their significance in ensuring high-quality professional interaction. Particular attention is paid to the role of the Ukrainian language as a fundamental means of professional communication and as an essential factor in the development of speech culture and effective interaction across different spheres of activity. The research demonstrates that the formation of language and communicative competence among future professionals should be based on competency-based, activity-oriented, and practice-oriented approaches. Favorable pedagogical conditions for developing this competence are identified, effective methods and educational technologies are characterized, and the importance of integrating language training with future professional practice is substantiated. It is proved that a high level of proficiency in the Ukrainian language contributes to the clear and well-reasoned expression of ideas, adherence to the norms of speech etiquette, effective use of professional terminology, and successful performance of professional

tasks. The study concludes that well-developed language and communicative competence is an essential prerequisite for professional success, competitiveness, and effective professional interaction, while its development should be continuous and systematic in accordance with contemporary social and professional challenges.

Key words: *Ukrainian language, language and communicative competence, professional communication, professional interaction, speech culture, competency-based approach, professional training.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вищої освіти та професійної діяльності характеризується зростанням ролі ефективної комунікації як одного з ключових чинників успішної самореалізації фахівця. У цих умовах особливого значення набуває українська мова як державна мова, основний засіб професійної взаємодії, інструмент передачі спеціалізованих знань і формування високої мовленнєвої культури. Від рівня володіння українською мовою значною мірою залежить здатність майбутніх фахівців здійснювати усну й писемну професійну комунікацію, аргументовано висловлювати власну позицію, презентувати результати своєї діяльності, вести конструктивний діалог та ефективно співпрацювати в колективі.

Упровадження компетентнісного підходу в систему вищої освіти актуалізує проблему формування мовно-комунікативної компетентності як інтегративної характеристики особистості, що поєднує мовні знання, комунікативні вміння, професійно значущі якості та здатність застосовувати їх у різноманітних професійних ситуаціях. Водночас активна цифровізація комунікативних процесів, поширення дистанційної взаємодії та стрімкий розвиток нових форм професійного спілкування висувають високі вимоги до мовної підготовки майбутніх фахівців. Вони повинні не лише досконало володіти нормами сучасної української літературної мови, а й уміти адаптувати мовлення до різних форматів професійної комунікації, дотримуватися принципів мовленнєвого етикету та ефективно використовувати мовні ресурси в цифровому середовищі.

У зв'язку з цим виникає потреба комплексного наукового осмислення сутності мовно-комунікативної компетентності, визначення її структурних компонентів та особливостей формування в майбутніх фахівців у контексті сучасних освітніх і суспільних трансформацій. Особливої уваги потребує визначення ефективних педагогічних умов, методів і технологій, що забезпечують розвиток практичних комунікативних умінь, готовність до професійної взаємодії та формування високої мовленнєвої культури. Це зумовлює необхідність наукового осмислення ролі української мови в професійному контексті та пошуку шляхів удосконалення процесу формування мовно-комунікативної компетентності як однієї з ключових складових професійної підготовки сучасного фахівця.

Аналіз досліджень. У сучасних наукових працях активно досліджуються компетентнісний підхід до мовної освіти, особливості функціонування української мови в професійному середовищі, а також питання адаптації української мови до нових комунікативних умов, пов'язаних із міждисциплінарною взаємодією та розширенням сфер професійної комунікації. Вагомий внесок у розроблення цих проблем зробили В. Борисенко, Н. Гагіна, І. Денисюк, Н. Мордовцева, С. Січкарь, Д. Ужченко та ін. Зокрема, Н. Мордовцева та Д. Ужченко описали особливості реалізації комунікативно-компетентнісного підходу до навчання здобувачів вищої освіти на заняттях гуманітарного циклу (Мордовцева, Ужченко, 2024); В. Борисенко та Н. Гагіна обґрунтували значущість і дієвість компетентнісно орієнтованого навчання у вищій школі в контексті мовної підготовки майбутніх фахівців (Борисенко, Гагіна, 2017); С. Січкарь та І. Денисюк висвітлили практичні аспекти застосування української мови, її вплив на освіту, міжособистісну та професійну комунікацію, розкрили стилістичні особливості професійного мовлення майбутніх педагогів (Січкарь, Денисюк, 2025) та ін.

Проблема формування мовно-комунікативної компетентності як важливої складової професійної підготовки фахівців перебуває в центрі уваги сучасних наукових досліджень. Сутність мовно-комунікативної компетентності, її структуру, особливості формування в майбутніх фахівців досліджували Т. Гаранчук, О. Іваннікова, І. Паласевич, А. Федорович, О. Фурман, У. Чайковська та ін. Зокрема, І. Паласевич та А. Федорович розкрили зміст поняття «мовно-комунікативна компетентність» як базового складника професійної готовності майбутнього фахівця (Паласевич, Федорович, 2024); О. Іваннікова та Т. Гаранчук проаналізували історико-теоретичні аспекти розвитку мовно-комунікативної компетентності (Іваннікова, Гаранчук, 2023); О. Фурман обґрунтувала особливості формування мовно-комунікативної компетентності педагога (Фурман, 2023); У. Чайковська виокремила педагогічні умови та ефективні методи формування мовно-комунікативної компетентності як ключового компонента soft skills майбутніх фахівців (Чайковська, 2025) та ін.

Значний внесок у дослідження культури українського професійного мовлення зробили В. Зайцева, В. Мірошніченко, Н. Нагорна, О. Око-

лович, В. Трифанова, О. Фокша, Н. Яремчук та ін., які акцентували увагу на необхідності дотримання норм сучасної української літературної мови, розвитку мовленнєвої культури та вдосконалення професійної комунікації в різних галузях діяльності. Так, О. Околович дослідив теоретичні аспекти формування культури професійного спілкування майбутніх педагогів (Околович, 2013); В. Трифанова та В. Мірошніченко обґрунтували культуру професійного спілкування учасників освітнього процесу в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти (Трифанова, Мірошніченко, 2022); В. Зайцева та Н. Яремчук визначили оптимальні шляхи удосконалення культури професійного спілкування здобувачів вищої освіти (Зайцева, Яремчук, 2019); Н. Нагорна та О. Фокша обґрунтували зміст та соціально-психологічні особливості культури професійного спілкування сучасного фахівця в сфері освіти (Нагорна, Фокша, 2023) та ін.

Попри значну кількість наукових праць, окремі аспекти досліджуваної проблеми залишаються недостатньо висвітленими. Зокрема, потребує подальшого вивчення взаємозв'язок між рівнем сформованості мовно-комунікативної компетентності та ефективністю професійного спілкування в умовах міждисциплінарної комунікації. Актуальним також є комплексне осмислення ролі української мови як інструменту професійної самореалізації та забезпечення якісної комунікативної взаємодії. Це зумовлює необхідність подальших досліджень, спрямованих на уточнення теоретичних засад мовно-комунікативної компетентності та розроблення ефективних підходів до її формування у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Метою статті є розкриття сутності мовно-комунікативної компетентності, визначення її структурних компонентів, з'ясування ролі української мови у професійному спілкуванні та окреслення ефективних методів, технологій і умов формування мовно-комунікативної компетентності в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Компетентнісний підхід, що є одним із провідних у сучасній освіті, зумовив переосмислення ролі мови не лише як засобу передачі інформації, а й як ефективного інструменту професійної діяльності та соціальної взаємодії. У широкому розумінні мовно-комунікативна компетентність охоплює володіння фонетичними, лексичними, граматичними, стилістичними нормами української мови, а також уміння добирати оптимальні мовні засоби відповідно

до мети, адресата, умов і жанру комунікації. Важливою складовою цього поняття є здатність будувати логічні, аргументовані та етично виважені висловлювання, використовувати фахову термінологію, дотримуватися принципів мовленнєвого етикету та критично оцінювати власне мовлення.

Досліджуючи особливості формування мовно-комунікативної компетентності як одного з ключових складників *soft skills* майбутніх фахівців, У. Чайковська наголошує, що «мовно-комунікативна компетентність у педагогічній інтерпретації виходить за межі лише лінгвістичних знань: вона передбачає розвиток уміння застосовувати мову як інструмент навчання, професійного самовираження, соціальної інтеграції та особистісного розвитку» (Чайковська, 2025: 303). На думку дослідниці, ця компетентність охоплює вміння аргументовано висловлювати власну думку, будувати конструктивний діалог, критично осмислювати інформацію та адаптувати мовленнєву поведінку до конкретної комунікативної ситуації (Чайковська, 2025: 306). За такого підходу мовно-комунікативна компетентність постає як важливий чинник професійної успішності, що забезпечує здатність до ефективного використання української мови в різних сферах професійної діяльності.

У дослідженні, присвяченому проблемі формування мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів, Т. Зорочкіна, С. Яцина, І. Литвин та Л. Гуйван розглядають її як один із визначальних компонентів професійної підготовки майбутнього педагога. Науковці встановили, що «мовно-комунікативна компетентність майбутніх вчителів початкових класів включає комплекс знань, умінь, навичок, особистісних та професійно важливих якостей, необхідних для майбутньої професійної діяльності, ефективної комунікації в освітньому процесі» (Зорочкіна та ін., 2024: 160). На їхню думку, досягнення високого рівня цієї компетентності забезпечується не лише ґрунтовним засвоєнням мовознавчих знань, а й активним застосуванням їх на практиці. Серед основних складових такого процесу вчені виокремлюють оволодіння граматичними, лексичними, фонетичними та стилістичними нормами української мови, розвиток умінь використовувати мовні засоби в різноманітних комунікативних ситуаціях, а також застосування інтерактивних методів навчання (Зорочкіна та ін., 2024: 160–161).

О. Фурман розглядає мовно-комунікативну компетентність педагога як одну з ключових складових його професійного становлення та необхідну передумову успішної реалізації в професії. На думку дослідниці, вона є не статичною характеристи-

кою, а динамічною інтегративною властивістю особистості, яка формується й удосконалюється протягом усього професійного життя, перебуває в постійному розвитку та потребує систематичної самооцінки, рефлексії й корекції. Такий підхід підкреслює, що мовно-комунікативна компетентність не обмежується лише знанням мовних норм, а охоплює здатність ефективно застосовувати їх у різноманітних професійних ситуаціях, вибудовувати конструктивну комунікацію, дотримуватися принципів мовленнєвої культури та професійної етики. Її характерними ознаками є відкритість до безперервного розвитку, готовність до самовдосконалення, гнучка адаптація до нових комунікативних умов і здатність оперативно реагувати на зміни в освітньому, соціальному та інформаційному середовищі (Фурман, 2023: 1184–1185).

Отже, аналіз сучасних наукових підходів дає підстави стверджувати, що мовно-комунікативна компетентність є складним, багатовимірним і динамічним феноменом, який виходить далеко за межі володіння мовною системою та охоплює широкий спектр знань, умінь, навичок і особистісних якостей, необхідних для успішної професійної діяльності. У сучасному науковому дискурсі вона розглядається не лише як результат опанування мовних норм, а й як важливий інструмент професійного самовираження, соціальної взаємодії та безперервного особистісного розвитку. Узагальнення наукових позицій дослідників засвідчує, що мовно-комунікативна компетентність має інтегративний характер та формується в процесі цілеспрямованої освіти, професійної практики й постійного самовдосконалення.

На наш погляд, мовно-комунікативна компетентність – це інтегративна, багатоконпонентна та динамічна характеристика особистості, яка поєднує мовні знання, комунікативні вміння, професійно значущі якості та здатність ефективно застосовувати їх у різних комунікативних ситуаціях. Характерними ознаками мовно-комунікативної компетентності є динамічність, універсальність, контекстуальна зумовленість, здатність до самовдосконалення та адаптації до нових комунікативних викликів. Вона формується впродовж усього життя під впливом освітньої, професійної та соціокультурної практики й постійно вдосконалюється відповідно до змін комунікативного середовища та суспільних потреб. Її високий рівень забезпечує не лише грамотне володіння українською мовою, а й уміння будувати продуктивну взаємодію, аргументовано відстоювати власну позицію, ефективно розв'язувати професійні комунікативні завдання.

Одним із ключових аспектів дослідження є визначення структури мовно-комунікативної компетентності. У сучасних наукових працях це поняття розглядається як багатоконпонентне утворення, що інтегрує мовні знання, комунікативні вміння, соціокультурний досвід і практичні навички, необхідні для успішної реалізації професійної діяльності. Зокрема, У. Чайковська виокремлює такі складові мовно-комунікативної компетентності: індивідуально-особистісний, мотиваційно-вольовий, соціально-психологічний, індивідуально-комунікативний та практично-діяльнісний (Чайковська, 2025: 302]; І. Паласевич, А. Федорович – мовленнєвий, невербальний, слухацький, конфліктологічний, організаційний (Паласевич, Федорович, 2024: 36); О. Іваннікова, Т. Гарачук – індивідуально-особистісний, мотиваційно-вольовий, соціально-психологічний, індивідуально-комунікативний, практично-діяльнісний (Іваннікова, Гарачук, 2023: 313) та ін.

На нашу думку, мовно-комунікативна компетентність у своїй структурі передбачає такі взаємопов'язані складники:

- 1) мовний (володіння нормами сучасної української літературної мови, знання її фонетичних, лексичних, граматичних, орфографічних, пунктуаційних і стилістичних особливостей);
- 2) комунікативний (вміння ефективно організовувати процес спілкування, чітко й логічно висловлювати думки, аргументувати власну позицію, вести конструктивний діалог, досягати поставленої комунікативної мети);
- 3) соціокультурний (усвідомлення мовних традицій, здатність враховувати культурні особливості комунікативної взаємодії);
- 4) прагматичний (здатність адаптувати мовлення до конкретної ситуації, професійних завдань, особливостей комунікативного середовища);
- 5) стратегічний (вміння обирати оптимальні способи мовленнєвої поведінки, прогнозувати перебіг комунікації, долати комунікативні бар'єри та запобігати конфліктним ситуаціям).

Отже, мовно-комунікативна компетентність є цілісною системою взаємопов'язаних компонентів, кожен із яких виконує важливу функцію у професійній діяльності. Її сформованість забезпечує грамотне використання української мови, високу культуру професійного мовлення, здатність до конструктивної взаємодії та ефективного розв'язання професійних завдань. У сучасних умовах вона постає не лише показником загальної мовної культури особистості, а й одним із визначальних чинників професійної успішності, конкурентоспроможності та кар'єрного розвитку фахівця.

Мовно-комунікативна компетентність є фундаментальною основою професійного спілкування, оскільки саме вона забезпечує ефективну взаємодію між учасниками комунікативного процесу і сприяє досягненню професійних цілей. Професійне спілкування реалізується в усній і писемній формах та охоплює різноманітні комунікативні ситуації: листування, презентації, наукові дискусії, консультації, публічні виступи й повсякденну взаємодію в колективі. Його ефективність визначається не лише професійною обізнаністю комунікантів, а й рівнем сформованості їхньої мовно-комунікативної компетентності. У сучасному професійному середовищі недостатньо лише володіти спеціальними знаннями та практичними навичками – важливо вміти чітко, логічно й аргументовано висловлювати свої думки, презентувати результати діяльності, розв'язувати комунікативні завдання засобами української мови.

Погоджуємося з думкою І. Довженко, що «професійне спілкування – це спеціальна форма контактів і взаємодії людей, які мають певні професійні повноваження, включає обмін інформацією, пропозиціями, вимогами, поглядами, мотивацією з метою розв'язання конкретних завдань, установлення відносин партнерами в сфері професійної діяльності» (Довженко, 2008: 6). Професійне спілкування передбачає обмін інформацією, координацію спільної діяльності, прийняття рішень, аргументацію власної позиції та встановлення продуктивних міжособистісних контактів. Успішна реалізація цих функцій залежить від рівня сформованості мовно-комунікативної компетентності, яка охоплює не лише знання мовних норм, а й уміння добирати доречні мовні засоби, використовувати фахову термінологію, дотримуватися правил мовленнєвого етикету та адаптувати мовлення до конкретної професійної ситуації.

Аналіз наукових джерел (І. Довженко, В. Зайцева, В. Мірошніченко, Н. Нагорна, О. Околович, В. Трифанова, О. Фокша, О. Фурман, У. Чайковська, О. Шарапова, Н. Яремчук та ін.) дає підстави стверджувати, що мовно-комунікативна компетентність і професійне спілкування перебувають у тісному взаємозв'язку. Сформованість мовно-комунікативної компетентності визначає якість професійної взаємодії, сприяє успішному виконанню професійних функцій, запобіганню комунікативним бар'єрам. У свою чергу, професійне середовище виступає простором практичної реалізації та постійного вдосконалення мовних і комунікативних умінь, що зумовлює необхідність їх системного формування у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Українська мова є фундаментальним засобом професійної комунікації та важливим чинником формування мовленнєвої культури сучасного фахівця. Високий рівень мовної підготовки є одним із показників професійної компетентності та загальної культури особистості. Фахівець, який дотримується норм сучасної української літературної мови, уміє доречно використовувати фахову термінологію та добирати мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації, здатний ефективно представляти результати своєї діяльності, аргументовано відстоювати власну позицію та вибудовувати продуктивний професійний діалог. Нормативне й свідоме використання української мови забезпечує якісну комунікацію, підвищує результативність професійної діяльності та сприяє розвитку мовно-комунікативної компетентності як однієї з ключових складових сучасної професійної підготовки.

Формування мовно-комунікативної компетентності потребує цілеспрямованого, системного й практикоорієнтованого підходів, який поєднує засвоєння мовних норм із розвитком навичок ефективної комунікації в реальних професійних ситуаціях. Цей процес має бути інтегрованим у систему професійної підготовки майбутніх фахівців і здійснюватися не лише під час вивчення дисциплін мовного циклу, а й у процесі опанування фахових предметів, виконання практичних завдань, проходження виробничої практики та участі в науковій діяльності. Такий підхід сприяє усвідомленню студентами практичної цінності української мови як інструменту професійної взаємодії та формує готовність застосовувати її в різних комунікативних контекстах.

За нашим переконанням, до ефективних педагогічних умов формування мовно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців доцільно віднести: системне використання української мови як мови професійного спілкування в освітньому процесі; створення комунікативно насиченого навчального середовища; міждисциплінарну інтеграцію мовної та фахової підготовки; широке застосування інтерактивних методів і цифрових технологій; розвиток мотивації до мовного самовдосконалення та рефлексії; залучення студентів до наукової, проектної й дослідницької діяльності. Важливу роль відіграє також особистий приклад викладача, який демонструє високий рівень культури професійного мовлення, дотримання норм сучасної української літературної мови та етики академічного й ділового спілкування.

Ефективність формування мовно-комунікативної компетентності значною мірою залежить від

використання сучасних методів навчання, зорієнтованих на активну пізнавальну й комунікативну діяльність здобувачів освіти. До найбільш результативних належать проблемне навчання, сторітелінг, моделювання професійних ситуацій, аналіз комунікативних кейсів, рольові й ділові ігри та ін. Поєднання мовної підготовки з активною мовленнєвою практикою створює необхідні передумови для успішної професійної діяльності, ефективної взаємодії в сучасному комунікативному просторі та сприяє формуванню готовності до роботи в різних комунікативних умовах. Використання комунікативних вправ і завдань, диспутів і мозкових штурмів, залучення студентів до змістовних, практико орієнтованих комунікативних ситуацій, близьких до реальних умов майбутньої професійної діяльності, створює умови для розвитку навичок професійної комунікації в сучасному середовищі (Онищенко, 2025: 26).

Провідну роль у формуванні мовно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців відіграє компетентнісний підхід, який спрямовує освітній процес не лише на засвоєння системи мовних знань, а й на розвиток здатності ефективно використовувати їх у практичній професійній діяльності. Його реалізація передбачає формування в здобувачів вищої освіти умінь успішно розв'язувати комунікативні завдання, добирати адекватні мовні засоби відповідно до конкретної ситуації спілкування та забезпечувати результативну взаємодію в професійному середовищі. Формування мовно-комунікативної компетентності буде найбільш ефективним за умови створення мотивувального, комунікативно насиченого й практикоорієнтованого освітнього середовища, у якому студенти матимуть можливість систематично застосовувати українську мову в навчальній, науковій та професійно спрямованій діяльності. Важливо, щоб здобувачі освіти були залучені до різних видів мовленнєвої активності: участі в дискусіях, публічних виступах, підготовці наукових повідомлень, аналізі комунікативних ситуацій, проєктах та моделюванні професійної взаємодії.

Важливим чинником формування мовно-комунікативної компетентності є інтеграція мовної підготовки з майбутньою професійною діяльністю через виконання автентичних завдань, максимально наближених до реальних умов професійної практики. До таких завдань належать написання фахових текстів, моделювання комунікативних ситуацій, підготовка презентацій, участь у професійних дискусіях, круглих столах, наукових конференціях та ін. Виконання подібних видів роботи

дає змогу здобувачам освіти застосовувати мовні знання в практичній діяльності, удосконалювати навички використання професійної термінології, аргументованого висловлення власної позиції та побудови логічно структурованих повідомлень. Окрім того, автентичні комунікативні завдання сприяють розвитку вмінь адаптувати мовлення до конкретної ситуації спілкування, урахувати особливості адресата, дотримуватися норм сучасної української літературної мови й мовленнєвого етикету. Завдяки поєднанню мовної підготовки з виконанням професійно орієнтованих завдань створюються сприятливі умови для розвитку мовленнєвої культури, професійної мобільності та готовності майбутніх фахівців до успішної діяльності в сучасному комунікативному середовищі.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що успішне використання української мови в професійному середовищі потребує не лише знання її літературних норм, а й уміння доречно добирати мовні засоби, використовувати фахову термінологію, адаптувати мовлення до конкретної комунікативної ситуації та ефективно взаємодіяти з різними категоріями співрозмовників. Упровадження компетентнісного підходу в систему вищої освіти актуалізує проблему формування мовно-комунікативної компетентності як інтегративної, багатокомпонентної та динамічної характеристики особистості, яка поєднує мовні знання, комунікативні вміння, професійно значущі якості та здатність ефективно застосовувати їх у різних комунікативних ситуаціях. Найбільшої ефективності цей процес набуває за умови комплексного використання інноваційних методів навчання, зокрема проблемного навчання, кейс-методу, проєктних технологій, рольових і ділових ігор, професійно орієнтованих дискусій, моделювання комунікативних ситуацій. Важливими педагогічними умовами є створення комунікативно насиченого освітнього середовища, інтеграція мовної підготовки з майбутньою професійною діяльністю, широке використання сучасних технологій, розвиток рефлексії та мотивації до безперервного мовного самовдосконалення. Високий рівень сформованості мовно-комунікативної компетентності забезпечує продуктивну взаємодію між учасниками професійної діяльності, підвищує якість прийняття комунікативних рішень і створює передумови для професійної самореалізації особистості. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у вивченні специфіки формування мовно-комунікативної компетентності в умовах цифровізації освіти й розвитку штучного інтелекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисенко В. В., Гагіна Н. В. Компетентнісне навчання в контексті мовної підготовки студентів вищої школи. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія*. 2017. № 1. С. 149–154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2017_1_25.
2. Довженко І. В. Формування культури українськомовного спілкування у майбутній професійній діяльності фахівців сфери обслуговування : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Херс. держ. пед. ун-т. Херсон, 2008. 36 с.
3. Зайцева В. В., Яремчук Н. С. Культура професійного спілкування. *Вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. Т. 3. № 42. С. 121–123. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.42.3.27>
4. Зорочкіна Т., Яцина С., Литвин І., Гуйван Л. Формування мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 5. С. 160–168. URL: <https://surl.li/ovtcnf>
5. Іваннікова О., Гарачук Т. Мовно-комунікативна компетентність педагога: історико-теоретичний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 61. Т. 1. С. 307–315. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-1-49>
6. Мордовцева Н., Ужченко Д. Комунікативно-компетентнісний підхід до навчання здобувачів вищої освіти на заняттях гуманітарного циклу. *Наука і освіта*. 2024. Вип. 2. С. 27–32. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-2-4>
7. Околович О. Теоретичні аспекти формування культури професійного спілкування майбутніх педагогів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2013. Вип. 27. С. 127–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2013_27_41
8. Онищенко І. В. Культура мовлення вчителя початкових класів як складова його мовно-комунікативної компетентності. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Вип. 40. Т. 2. С. 22–26. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.2.4>
9. Паласевич І., Федорович А. Сутність мовно-комунікативної компетентності сучасного вчителя. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2024. Вип. 18 (50). С. 32–37. DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.18/50.4>
10. Січкач С. А., Денисюк І. А. Стилїстичні особливості професійного мовлення майбутніх педагогів: роль української мови у розвитку комунікативних навичок. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. Вип. 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14765291>
11. Тріфанова В., Мірошніченко В. Культура професійного спілкування в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 45. С. 217–220. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.45>
12. Фурман О. Формування мовно-комунікативної компетентності педагога. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»; Серія «Педагогіка»; Серія «Соціологія»; Серія «Культура і мистецтво»; Серія «Історія та археологія»*. 2023. Вип. 11 (17). С. 1184–1196. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-1184-1195](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-1184-1195)
13. Чайковська У. В. Формування мовно-комунікативної компетентності як ключового компонента soft skills майбутніх фахівців. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2025. № 4. С. 302–308. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-4-41>

REFERENCES

1. Borysenko V. V., Nahina N. V. (2017) Kompetentnisne navchannia v konteksti movnoi pidhotovky studentiv vyshchoi shkoly [Competence-based learning in the context of language training of higher education students] *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriya: Pedahohika i psykhohiia*, 1, 149–154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2017_1_25 [in Ukrainian].
2. Dovzhenko I. V. (2008) Formuvannia kultury ukrainskomovnoho spilkuvannia u maibutnii profesiinii diialnosti fakhivtsiv sfery obsluhovuvannia [Formation of the culture of Ukrainian-language communication in the future professional activity of service sector specialists] Extended abstract of candidate's thesis. Kherson : Kherson State Pedagogical University [in Ukrainian].
3. Zaitseva V. V., Yaremchuk N. S. (2019) Kultura profesiinoho spilkuvannia [Culture of professional communication] *Visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, 3 (42), 121–123. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.42.3.27> [in Ukrainian].
4. Zorochkina T., Yatsyna S., Lytvyn I., Huivan L. (2024) Formuvannia movno-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Formation of language and communicative competence of future primary school teachers] *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 5, 160–168. URL: <https://surl.li/ovtcnf> [in Ukrainian].
5. Ivannikova O., Harachuk T. (2023) Movno-komunikatyvna kompetentnist pedahoha: istoryko-teoretychnyi aspekt [Language and communicative competence of a teacher: Historical and theoretical aspect] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 61(1), 307–315. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-1-49> [in Ukrainian].
6. Mordovtseva N., Uzhchenko D. (2024) Komunikatyvno-kompetentnisnyi pidkhid do navchannia zdobuvachiv vyshchoi osvity na zaniattiakh humanitarnoho tsyклу [Communicative and competence-based approach to teaching higher education students in humanities courses] *Nauka i osvita*, 2, 27–32. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-2-4> [in Ukrainian].
7. Okolovych O. (2013) Teoretychni aspekty formuvannia kultury profesiinoho spilkuvannia maibutnikh pedahohiv [Theoretical aspects of forming the culture of professional communication of future teachers] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pedahohika. Sotsialna robota*, 27, 127–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2013_27_41 [in Ukrainian].

8. Onyshchenko I. V. (2025) *Kultura movlennia vchytelia pochatkovykh klasiv yak skladova yoho movno-komunikativnoi kompetentnosti* [Speech culture of a primary school teacher as a component of language and communicative competence] *Zakarpatski filologichni studii*, 40 (2), 22–26. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.2.4> [in Ukrainian].
9. Palasevych I., Fedorovych A. (2024) *Sutnist movno-komunikativnoi kompetentnosti suchasnoho vchytelia* [The essence of language and communicative competence of a modern teacher] *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika»*, 18(50), 32–37. DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.18/50.4> [in Ukrainian].
10. Sichkar S. A., Denysiuk I. A. (2025) *Stylistychni osoblyvosti profesiinoho movlennia maibutnikh pedahohiv: rol ukrainskoi movy u rozvytku komunikativnykh navychok* [Stylistic features of the professional speech of future teachers: The role of the Ukrainian language in the development of communicative skills] *Pedahohichna Akademiia: naukovi zapysky*, 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14765291> [in Ukrainian].
11. Trifanova V., Miroshnichenko V. (2022) *Kultura profesiinoho spilkuvannia v umovakh formalnoi, neformalnoi ta informalnoi osvity* [Culture of professional communication in the conditions of formal, non-formal and informal education] *Innovatsiina pedahohika*, 45, 217–220. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.45> [in Ukrainian].
12. Furman O. (2023) *Formuvannia movno-komunikativnoi kompetentnosti pedahoha* [Formation of a teacher's language and communicative competence] *Visnyk nauky ta osvity*, 11 (17), 1184–1196. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-1184-1195](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-1184-1195) [in Ukrainian].
13. Chaikovska U. V. (2025) *Formuvannia movno-komunikativnoi kompetentnosti yak kliuchovoho komponenta soft skills maibutnikh fakhivtsiv* [Formation of language and communicative competence as a key component of future specialists' soft skills] *Visnyk Mizhnarodnoho ekonomiko-humanitarnoho universytetu imeni Akademika Stepana Demianchuka. Seriiia: Pedahohika ta psykholohiia*, 4, 302–308. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-4-41> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 22.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.08.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

